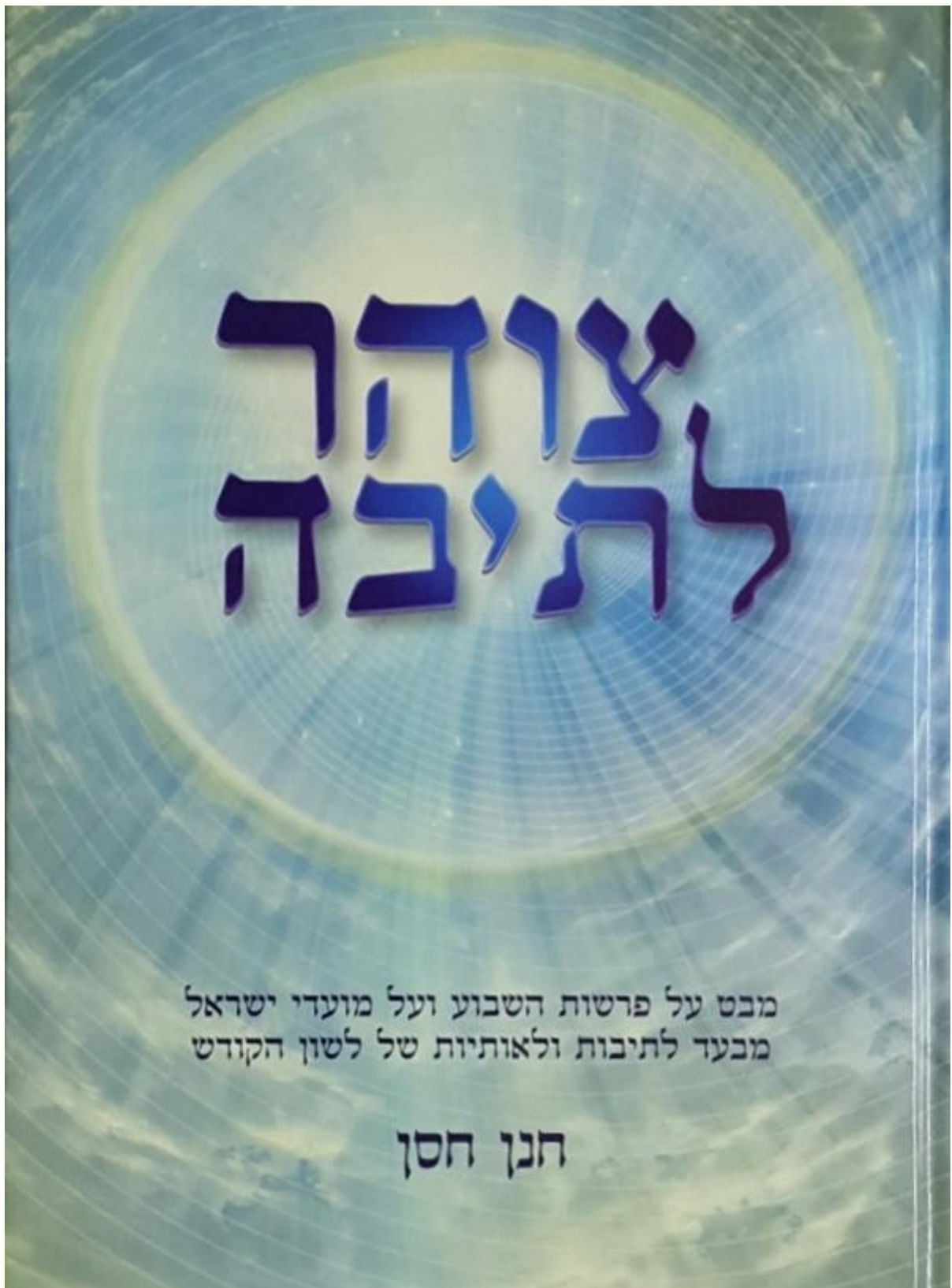

פרשת קדושים

צִדְקָה מְשֻׁפָּט לַמִּתְקֵה – קְדָשִׁים

מֵאֲזֵנֵי צִדְקָה... יִהְיֶה לָכֶם – דִּיּוּק "עַל קוּצוֹ" שֶׁל גֵּרָם?! זֶה הַדֶּרֶךְ לַהֲתַקְדֵּשׁ?

פרשת **קְדָשִׁים** פותחת בציוויו של הקב"ה לעם ישראל, "**קְדָשִׁים** תִּהְיוּ, כִּי **קְדוֹשׁ** אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם". כאשר אנו שומעים על ציווי כזה המופנה לכל אחד ואחת מאיתנו, מתקבלת אצלנו הבנה לכאורה, שכדי להגיע למדרגה הנדרשת של "**קְדָשִׁים**", עלינו לעסוק כל הזמן בדברים שברומו של עולם, באמצעות עיון, הגות, מחשבה וכיו"ב. ומפתיע לגלות שלאחר מספר מצומצם של פסוקים, בהם מזהירים בני ישראל על מצוות שניתן לראות בהן, מצוות שבין אדם לקונו, מופיעות מצוות "מסחריות" רבות, ששייכות לתחום שבין אדם לחברו, כמו "לא תַעֲשֶׂה עֹל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמְשׁוּרָה". ומוזר שהתורה כורכת "בנשימה אחת" את **הַמִּשְׁפָּט**, תחום חשוב מאוד לכאורה, עם **הַמִּדָּה הַמִּשְׁקָל וְהַמְשׁוּרָה**. התורה אינה מסתפקת בכך ומוסיפה ומבהירה, "**מֵאֲזֵנֵי צִדְקָה אֲבָנֵי צִדְקָה אֵיפֹת צִדְקָה וְהֵין צִדְקָה יִהְיֶה לָכֶם**". התוספת מפתיעה במיוחד, בהתחשב בכך שמדובר בעניינים הנראים קלי ערך ומשקל יחסית, או עוסקים בקטנות חלילה, כמו הקפדה על דיוק במשקלות. ויש מקום לשאול, האם משקולת של 1 ק"ג, שמשקלה העדכני והמדויק הוא 999 גרם, היא זו שתמנע בעדי להיות קדוש?

מאוחר יותר, בספר דברים, אנו מגלים החמרה נוספת, "לא יִהְיֶה לָךְ בְּכִיסְךָ אֶבֶן וְאֶבֶן גְּדוֹלָה וְקִטְנָה: לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּבִיתְךָ אֵיפֹה וְאֵיפֹה גְּדוֹלָה וְקִטְנָה", כלומר שהאיסור אינו רק על שימוש במשקלות "מזוייפים", אלא אפילו על החזקתם ברשותנו, ובכל רגע בו אנו מחזיקים ברשותנו אמצעים כאלה, אנו עוברים חלילה, על מצוות לא תַעֲשֶׂה. ואין המדובר בסתם מצוות לא תַעֲשֶׂה. חז"ל טורחים להבהיר לנו שהתורה עורכת הקבלה בין החנווני השוקל סחורה ללקוחותיו ובין הדיין. ומסתבר, שלא זו בלבד שאי עמידה במידה, מהווה מכשול בדרך להתקדשות, אלא שלפי חז"ל היא אף מוליכה לכיוון ההפוך חלילה, "מלמד שהמודד נקרא דיין, שאם שיקר במידה קרוי עוול, שנאוי ומשוקץ, חרס ותועבה, וגורם חמשה דברים: מטמא את הארץ, ומחלל את השם, ומסלק את השכינה, ומפיל ישראל בחרב ומגלה מארצם". כינוי הגנאי המוטחים במי ש"שיקר במידה" והתוצאות החמורות להן הוא גורם במעשיו, דומים בחומרתם רק לאלה שמייחסים חז"ל לעבודה זרה, לגילוי עריות ולשפיכות דמים, איסורים שלגביהם קובעת ההלכה, שאם כופים אדם לעבור עליהם, כי אז, "יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר".

מה פשר החומרה הגדולה, המסותרת במעשים אלו, עד שהיא גוררת אחריה התייחסות קשה שכזו? וכיום, כאשר כלי המדידה האלקטרוניים והדיגיטליים מחליפים את הכלים המכאניים, כשאין כמעט שימוש ב**מֵאֲזֵנֵי** הבנויים על אבנים/משקולות, ואין בנמצא כלי מדידה מיוחדים למכירת שמן או יין מחביות, איך יכולים אנו להביא לידי ביטוי את הצד הרוחני הגלום במצוות אלו, ואת הצדדים הייחודיים להן, המשתקפים בשמותיהם של כלי המדידה השונים?

כדי שנוכל להשיב על השאלות שלעיל, עלינו לעלות לשורשיהן של המילים **מִדָּה, צִדְקָה, מֵאֲזֵנֵים, וְאֶבֶן**. מכיוון שהדרישה מאיתנו היא שהמידות תהיינה מידות **צִדְקָה (מֵאֲזֵנֵי צִדְקָה אֲבָנֵי צִדְקָה אֵיפֹת צִדְקָה וְהֵין צִדְקָה)**, נפתח במילה זו. הרש"ר הירש קושר את השורש **צ.ד.ק.** אל **הצדק**, דרך השורש הדומה לו, **ש.ד.ך.** (להציע כלה לרווק). לכן הוא רואה בשורש זה משמעות של לספק למי שצריך, את האמצעים הדרושים/הראויים לו. ונראה, שהסבר זה מתאים יותר לעשיית **הצדקה**, שהיא רק זווית אחת הנגזרת מה**צִדְקָה**. ה**צִדְקָה** קשור יותר למשפט, כפי שאנו רואים בהגדרת תפקידם של השופטים, "וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפָּט צִדְקָה", כלומר, שבמשפט אנו מחפשים את האמת ואל לנו להתחשב בצרכיו של מי מהצדדים, כפי שהתורה מצווה, "לא תַעֲשֶׂה עֹל בַּמִּשְׁפָּט לֹא תִשָּׂא פָנֶי דָל וְלֹא תִהְדָּר פָּנֵי גְדוֹל".

רמז למאפייני ה**צִדְקָה** ניתן למצוא באותיות המרכיבות את המילה **צִדְקָה**. שתי האותיות הראשונות, 'צד', מלמדות על כך שיש כאן עניין של עיסוק ב**צדדים**, כמו במילה **צָדַע**, המתייחסת לחלק מהראש של**צד העין (צד-עין)**, או השורש **צ.ד.ה**. שעניינו כמו מארב ב**צד הדרך**. השופט מוצא עצמו בין שני **צדדים**, לפחות, המאשימים זה את זה, כשבסופו של התהליך על השופט "לקחת צד". וכיצד יצליח השופט לשפוט **צִדְקָה**? כאן אנו זוכים לרמז מהסיפא של המילה, 'דק'. מכיוון שה**צִדְקָה** אינו חד-משמעי, וכל אחד מהצדדים נוטה להאמין שהוא הצודק, חשוב כאן מאוד ה**דיוק** וכל סטייה **דקה** או קבלת מידע חסר, עלולים להטות את הכף לצד ההפוך מן ה**צִדְקָה**. שני מאפיינים אלה קיימים גם אצל ה**צדק**. כאשר הוא מתבונן בעמיתו, ביהודי אחר (אפילו מי שנחשב רשע), הוא מנסה לחפש בו **צדדים** חיוביים, **דקים** ככל שיהיו, כדי שיוכל ללמד עליו זכות באמצעותם, וכדי להשתמש בהם כמנוף ולהעצים את החיוב שבו (על פני השלילה).

ומה עם ה**מֵאֲזֵנֵים**? ומה פשר השם שלהם? על דרך פנימיות, שורש המילה הוא **א.ז.ן**, שעניינו **איזון** ושיווי משקל. אך אם נחפש בתורה אחר המילים הנגזרות משורש זה, נגלה להפתעתנו דווקא את ה**אָזֵן**, איבר השמיעה, ואת פעולת ה**האזנה** שמהן נגזרת כנראה המילה **מֵאֲזֵנֵים**. ה**מֵאֲזֵנֵים** בנויים על שתי כפות, שבאמצעותן ניתן להכריע מה כבד יותר, מה שמונח על הכף הימנית או מה שמונח על הכף השמאלית. באמצעותם ניתן גם ל**אָזֵן**, ע"י הוספת משקל לכף הגבוהה (הקלה) או ע"י החסרה מהכף הנמוכה (הכבדה) עד שהמחוג עומד לו ניצב. ומה לכל זה ול**מֵאֲזֵנֵים**? מעניין לדעת שהאיבר המאפשר לנו לשמור על שיווי המשקל של הגוף, נמצא באוזן הפנימית שלנו. כאשר הגוף אינו מאוזן פיזית (אין שיווי משקל), גורם איבר זה להטיה של הגוף לכיוון הנכון, להעברת עודף משקל לצד החסר ומאפשר איזונו של הגוף, בעמידה, בהליכה ובכל מצב בו מתבקש שיווי משקל.

ואם נשוב אל השופט בין שני הצדדים, הרי כמעט בכל המקרים, הוא לא היה נוכח בזירה בזמן בו התרחשו הדברים בין שני הצדדים, וממילא, חוש הראייה שלו פחות רלבנטי. את המידע הנחוץ הוא מקבל ע"י האזנה לדברי הצדדים, או לדברי העדים, באמצעות האוזן. ומהו תפקידה של האוזן? לשאלה זו כמו משיב איוב, "הלא אֶזְנִי מְלִין תִּבְחֶן". אוזנו של השופט אמורה להיות חדה וכרויה, מחד גיסא, לקלוט כל פירור של מידע, על כל הניואנסים הדקים שבו. מאידך, אמורה אזנו גם לשמש כמסננת, הבוררת את העיקר מן התפל, וגם לתת את המשקל הראוי לפרטי המידע השונים, שהתקבלו משני הצדדים. שתי האוזניים, משני צידי הראש, כשתי כפות המאזניים, כמו אמורות להיות מוטות האחת לעבר הצד האחד המשמיע טיעוניו, והשנייה כלפי הצד השני, ו"האוזן הפנימית" (לא הפיזית), אמורה לבחון ולשקול את הדברים, אלה כנגד אלה. הדברים קשורים אולי, גם לציווי של התורה לגבי עבד עברי שאינו רוצה לצאת לחופשי בתום שש שנות עבודה אצל אדונו, "וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אֶזְנוֹ בְּמַרְצֵעַ וְעָבְדוּ לְעֹלָם". העבד איבד את מנגנון שיווי המשקל שלו, אוזנו כמו איבדה את כושר הבחינה והשיפוט של הדברים. כך שבמקום לעמוד מאוזן על רגליו שלו, הוא נשען ונסמך על אדוניו, ובהתחשב במומו, שם מקומו.

מפאת קוצר היריעה נוסיף ונתייחס רק אל המילה **מָדָה**, המייצגת בתורה, את מידת האורך, ובלשון חז"ל את המידות כולן (אורך, משקל, נפח וכיו"ב). כהמשך למצווה המחייבת אותנו לשמירת המידות, ולאיסור על זיוף אמצעי המדידה, התורה כמו מנמקת באותו הפסוק, "אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". אי עמידה במצוות אלה, כמו סותרת, עד כדי נתק חלילה, את הקשר הקיים בינינו ובין הקב"ה. כאשר אנו באים למדוד קירבה בין שני עצמים גשמיים, אין לנו אלא קירבה גיאוגרפית הנמדדת במידת אורך, מטרת בד"כ (מיקרומטר, קילומטר ועד שנות אור), אך יחידות מידה אלה אינן תופסות ברוחני. כיצד ניתן למדוד קירבה ברוחני? התשובה לכך כמו רמזה באותיות המילה **מָדָה**, אך בסדר שונה, **ד.מ.ה** (דמיון). הקירבה הרוחנית, בין שני אנשים למשל, נמדדת על פי מידת הדמיון שבין מידותיהם.

מעניין שהמילה **מָדָה** אינה משמשת רק בתחום הפיזי הגשמי. תכונות ומאפיינים של הנפש האנושית, אף הם קרויים מידות, וכמו שיש מידות טובות יש גם מידות מהצד ההפוך. על דרך הפשט, ה**אָדָם** קיבל את שמו בגלל שחומר הגלם ממנו נברא, הוא "עֵפֶר מִן הָאֲדָמָה". אך עדיין ניתן בו גם "חֶלֶק אֵלֹהִים מִמַּעַל", ככתוב "וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נֶשְׁמַת חַיִּים". יוצא שב**אָדָם** יש נטייה בפוטנציה לשני כיוונים הפוכים, אל הגשמיות הארצית והיִצְרִית מצד אחד, ואל הרוחניות והאלוקות מצד שני. על דרך פנימיות, רמזה נטייתו הרוחנית של ה**אָדָם** אף היא בשמו, שמרמז על השאיפה "אֲדָמָה לְעֹלָיוֹ", ובכך אתקרב אליו. ולא לחינם מצינת התורה ש"וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ", כי על האדם לדעת שטמונים בו הכלים באמצעותם הוא יכול להתקרב אל הקב"ה ולהי**דמות** אליו (ב**צַלְמוֹ** כמו רומז לצילום/תמונה של ימינו).

אלא מאי, שהקב"ה כמו העלים את עצמו בעולם שברא (עולם מלשון העלם), וכאמצעי להסתרה כמו קיבלנו את חוקי הטבע, שכאילו "מספקים" לנו תשובות לשאלותינו. הקב"ה מצפה מאיתנו שנחפש אותו, שנמצא אותו ושנתקרב אליו באמצעות המצוות. חוקי הטבע הגשמיים מייצגים אף הם כללים רוחניים ובגימטריא, הטבע = **אֱלֹקִים** (עם ה' במקום ק'). אחד מחוקי הטבע "קובע" שבין כל שני גופים ביקום קיים כוח משיכה, שניתן לחשבו על פי נוסחה פשוטה יחסית. כוח המשיכה שבין שני הגופים תלוי במסה של כל אחד מהם (כמות החומר) ובמרחק שביניהם. וכאן מתגלה דבר מוזר לכאורה, ששינוי קטן יחסית, במרחק שבין שני הגופים, גורם לשינוי גדול יותר משמעותית בכוח המשיכה שביניהם. הקטנת המרחק שביניהם בשליש למשל, תגרום לכך שכוח המשיכה ביניהם יגדל ביותר מפי שתיים, לעומת כוח המשיכה שהיה ביניהם קודם לכן. לעומת זאת, הגדלת המרחק עד כדי פי שתיים, תקטין את כוח המשיכה פי ארבע!

עלינו לקחת זאת לתשומת ליבנו. כי אנו אמורים לדבוק במידותיו של הקב"ה, ובמיוחד ב"ג מידות הרחמים הנזכרות בתורה, "מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חנון אף אתה חנון..." וכנגד התקרבות קטנה מצידנו, אנו מוצאים בחז"ל את הבטחתו של הקב"ה, "פיתחו לי פתח כחודה של מחט ואפתח לכם פתח כפתחו של אולם". ומצד שני, התורה כמו מזכירה אותנו, "אם תעזבני יום, יומיים אעזבך", כי בתמונה מסתתר עוד כוח, שאסור לשכוח את דבר קיומו. מדובר ביצר שמנסה להטות אותנו אל הצד השני ומפתה אותנו שלא להקפיד יתר על המידה בשמירת המידות. "מה כבר יכול גרם אחד, או סנטימטר, לשנות?!" ולכן באה האזהרה החמורה על שמירת המידות. כל סטייה קטנה במידה, במרחק מהקב"ה, עלולה לגרום להחלשה גדולה מאוד יחסית, בכוח המשיכה שלנו אליו, ובו זמנית, להגדיל באופן משמעותי את כוח המשיכה של הצד האחר (סיטרא אחרא) העומד מהצד ההפוך לקדושה, עד כדי נפילה לידיו, חלילה.

לכן קרויים המשקלות בלשון התורה אבנים, **אָבֶן** מלשון **בְּנִין**. המידה והדיוק הן אבני הבניין של החיים, ה-אלפבית שלהם. שימוש באבנים חסרות, ודי באבן מרכזית אחת מזויזפת, עלול לגרום לקריסתו של כל המבנה על יושביו. לעומת זאת, בנייה עם אבנים "שלמות", שאינן חסרות, תאפשר להעמיד בנין יציב עדי עד.

דבר חסידות

צריך החסיד להיות שנון, אך על שנינותו להיות מכוונת פנימה (כלפי עצמו).

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ס / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון ישירות, במייל או במסרון, אנא פנה אל ghananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.